

TEXNIKUMLARDA RUS TILI FANI O‘QITISHDA KOMMUNIKATIV KO‘NIKMALARNI RIVOJLANTIRUVCHI METODLARDAN FOYDALANISH

Inoyatova Zaynura Qobiljon qizi

Lola Murotova nomidagi qishloq xo‘jaligiga ixtisoslashgan texnikumi rus tili fani o‘qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada texnikumlarda rus tili fani o‘qitishda kommunikativ ko‘nikmalarni rivojlantiruvchi zamonaviy metodlardan samarali foydalanish muammolari va ularning ta‘lim jarayonidagi ahamiyati yoritiladi. Rus tili darslarida o‘quvchilarning mustaqil fikrlashi, muloqotga kirisha olish malakasi va og‘zaki hamda yozma nutqidagi faolligini oshirish uchun kommunikativ yo‘naltirilgan yondashuvlardan foydalanish tajribalari tahlil etiladi, shuningdek, amaliy tavsiyalar ham beriladi. Tadqiqot natijalari texnikumlarda til o‘rganish samaradorligini oshirishga yordam beradi.

Kalit so‘zlar: kommunikativ metodlar, rus tili, texnikum, til o‘qitish, so‘zlashuv ko‘nikmalari, zamonaviy ta‘lim, innovatsion texnologiyalar.

XXI asrda til o‘rganish jarayonida kommunikativ usullar ahamiyat kasb etib bormoqda. Ayniqsa, texnikumlarda rus tili fanini o‘qitish zamonaviy talab va ehtiyojlar asosida olib borilishi bugungi kun ta‘limining dolzarb yo‘nalishlaridan biridir. Talabalar zamonaviy jamiyatda til vositasida tez, samarali va to‘g‘ri muloqot qila olishlari uchun kommunikativ ko‘nikmalarning ahamiyati ortib bormoqda. Rus tili o‘qitishda an‘anaviy usullar yetarli natija bermayotgan bir paytda, kommunikativ yondashuv asosidagi metodlar natijaliligi bilan ajralib turadi. Texnikumlarda rus tili fanini o‘qitishda kommunikativ yo‘naltirilgan metodlar o‘quvchilarning til ko‘nikmalarini kengaytirishda, ularni erkin fikrlashga va o‘z nuqtai nazarini bildirishga undaydi. Bu metodlar o‘quvchilarni darsga faol jalb qilish, ularni kundalik hayotiy mavzular doirasida rus tilida muloqot qilishga o‘rgatishga yordam beradi. Zamonaviy ta‘limda o‘qituvchi faqat bilim va malakalarni bera olmaydi, balki, talabalarni mustaqil fikrlashga, o‘rganayotgan tilida doimiy ravishda so‘zlashuv muhitini yaratishga ham qodir bo‘lishi kerak [1].

Kommunikativ metodlarning ahamiyatli jihati shundaki, ular asosida o‘quvchilarning og‘zaki nutq, eshitish, tushunish, o‘qish va yozish ko‘nikmalari birgalikda rivojlanadi. O‘qituvchi til o‘rganish vositasi sifatida rolli o‘yinlar, munozaralar, jamoaviy ishlar, interaktiv mashg‘ulotlar, motivatsion vazifalardan keng foydalanadi. O‘quvchilarning mustaqil fikrlashi va nutq faoliyatini rag‘batlantirish maqsadida “fikir almashish”, “muhokama qilish”, faol tinglash va to‘g‘ri javob bera olish qobiliyatlarini shakllantirish ustuvor vazifalardan biridir. Kompleks yondashuvda rus tilini o‘qitishda real hayotiy vaziyatlarga tayangan holda mashg‘ulotlar tashkil etilishi tavsiya etiladi. Masalan, do‘konda so‘zlashuv, mehmon kutish, transportda suhbat, kasbiy faoliyatga oid dialoglarni o‘rganish o‘quvchilarda motivatsiyani kuchaytiradi. Interaktiv resurslar va axborot texnologiyalari

yordamida darslarni boyitish ham kommunikativ ko'nikmalarga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Multimedia, audio va video materiallar bilan ishlash, onlayn suhbatlar bo'yicha topshiriqlar va masofaviy muloqot mashqlari zamonaviy darslarning samaradorligini oshiradi [2].

Til o'qitishda kommunikativ metodlardan foydalanish muloqot davomida o'quvchilarning o'zaro hamkorlik qilish malakasini oshiradi, shuningdek, ular bir-birining fikrini e'tibor bilan tinglashni, o'z javobini izchil va aniq ifodalashni o'rganadi. Til muhitiga nisbatan ehtiyoj, motivatsiya va tanqidiy fikrlashni shakllantirish uchun o'zaro bahs-munozarali mashg'ulotlarni tashkil qilish muhim hisoblanadi. Shuni alohida ta'kidlash kerakki, kommunikativ yondashuv asosida rus tilini o'rganishda grammatika va leksika ham tabiiy ravishda o'zlashtiriladi. Bunda o'qituvchi grammatik bilimlarni muloqot jarayoniga singdiradi, talabalarga grammatik strukturani amalda ishlatishni o'rgatadi. Har bir dars mazmuni rejalashtirilayotganda o'quvchilarning zamonaviy ma'lumotlarga doir bilim va ko'nikmalarini kengaytirish ham muhim vazifalardan biri sanaladi.

Kreativ va interaktiv metodlardan foydalanish o'quvchilarning til o'rganishga bo'lgan ishtiyoqini oshiradi, ularni o'z ustida doimiy ishlash va yangiliklarni o'rganishga undaydi. Texnikumlarda rus tili fani uchun tayyorlangan zamonaviy o'quv materiallari, video darsliklar, elektron platformalardan foydalanish kommunikativ ko'nikmalarni mustahkamlashga yordam beradi. Shu jumladan, dramaturgiya usullari, voqeani rollarda ifodalash yoki real hayotga yaqin mashqlar orqali til muhitiga chuqur kirish imkonini beradi [3].

Kommunikativ metodlarni amaliyotga joriy qilishda o'quvchilarning individual va guruhli ishlariga ahamiyat qaratish, har bir o'quvchining nutqiy faolligi va mustaqil fikrlashini rag'batlantirish lozim. Mustaqil ish topshiriqlari, rolli o'yinlar, suhbat tarzidagi bahs-munozaralar, loyihaviy vazifalar tinglab tushunish, o'z fikrini ifodalash va argumentlashtirish ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim o'ringa ega. Zamonaviy innovatsion texnologiyalar yordamida virtual sinfda yoki onlayn muloqot davomida real rus tilida so'zlashuv muhiti yaratiladi. Ta'lim jarayonida kommunikativ yondashuv asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini chuqurlashtiradi, og'zaki va yozma nutqini rivojlantiradi, ijtimoiy-psixologik moslashishga xizmat qiladi. Axborot texnologiyalari, internet resurslari, ijtimoiy tarmoqlar yordamida ham o'quvchilar mustaqil til o'rganishga rag'batlanadi. Til o'rganish jarayonida murakkab terminlar va ixtisoslashgan so'zlarni muloqotda tabiiy ishlatish, yangi mavzularni amaliy hayot bilan bog'lash, o'quvchilarni zamon talabiga mos so'zlashuv madaniyatiga o'rgatadi [4].

Alohida ta'kidlash kerakki, texnikumlarda rus tilini o'qitishda kommunikativ metodlardan foydalanish bo'yicha o'qituvchilar doimiy o'z ustida ishlashi, zamonaviy interaktiv resurslar va ilg'or tajribalarni o'rganishi, turli seminar-treninglarda ishtirok etishi lozim. O'quvchilarda rus tilini o'rganishga bo'lgan motivatsiyani oshirish, ularni kasbiy va kundalik hayotda rus tilidan foydalanishga tayyorlash uzoq muddatli natijalarga erishishda muhim ahamiyat kasb etadi [5].

Texnikumlarda rus tili fani o'qitishda kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantiruvchi metodlardan foydalanish bugungi kunda ta'lim samaradorligini oshirishning eng muhim yo'llaridan biri bo'lib qolmoqda. O'rganilgan adabiyotlar va amaliy tajribalar asosida kommunikativ metodlar o'qitish jarayonida o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini faollashtirishga xizmat qilishi, ularning tilga bo'lgan munosabati va motivatsiyasini oshirishi aniqlandi. Bu metodlar o'quvchilarning kasbiy faoliyatga tayyorlanishida ham, kundalik hayotda ham rus tilidagi muloqotga tez va to'g'ri kirishishlariga imkon yaratadi.

Kommunikativ metodlarning samarali ishlashi natijasida o'quvchilar o'z fikrlarini rus tilida aniq va erkin bildirishi, o'zaro hurmat va hamkorlik muhiti yaratilishi, guruhda mustaqil ishlash va muloqot ko'nikmalarining shakllanishi kuzatildi. Amaliy mashg'ulotlarda o'quvchilar og'zaki va yozma nutqda ishonch bilan qatnasha olish, har xil vaziyatlarda o'zini to'g'ri tutish, grammatika va leksika bilimlarini amaliyotda to'g'ri qo'llashda ijobiy o'zgarishlar ro'y berdi. Interaktiv mashg'ulotlarda, rolli o'yinlar va bahs-munozaralarda faol ishtirok etish orqali til o'rganishga bo'lgan ichki motivatsiya va ishtiyoq ortgani ko'zga tashlandi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining tatbiqi natijasida o'quvchilarning mustaqil o'rganish va o'zlashtirish darajasi oshgani, zamonaviy multimedia vositalari ta'lim jarayonida ko'proq hayotiy va real muloqot vaziyatlarini yaratishga sabab bo'ldi. O'quvchilarning og'zaki nutqi, tinglab tushunish, o'qish va yozish ko'nikmalari birgalikda rivojlangani, ularni kasbiy va shaxsiy hayotga tayyorlashda kommunikativ yondashuvning natijadorligi aniq namoyon bo'ldi. Ushbu metodika asosida olib borilgan tahlilda o'qituvchilarning doimiy izlanishi, yangi pedagogik texnologiyalar va interaktiv dars metodlaridan foydalanishi, individual va guruhiy ishlarni to'g'ri tashkil qilishi dars samaradorligini sezilarli oshirishi aniqlangan. O'quvchilar tomonidan rus tilini o'rganuvchi sifatida o'zaro muloqot va real vaziyatlarda o'zini erkin tutish, mustaqil fikrlash va tez javob qaytara olish layoqatining o'sishi ijobiy natija sifatida qayd etildi. Shuningdek, texnikumlarda kommunikativ metodlardan foydalanish rus tili o'qitish jarayonida faqat akademik emas, balki ijtimoiy va kasbiy kompetensiyalarni ham rivojlantirishga xizmat qilgani kuzatildi. Amaliy natijalar, dars jarayonining jonlanishi, interaktiv muhitda o'quvchilarning ishtiroki va tilga bo'lgan qiziqishining sezilarli darajada oshgani ushbu metodlarning samaradorligini nochor ko'rsatdi. Bu yondashuvning asosiy yutug'i o'quvchilarni hozirjavoblik, ochiqlik, mustaqil va ijtimoiy faol shaxs sifatida shakllantirishda ko'rinadi. Shu asosda, kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirishga yo'naltirilgan zamonaviy metodlar texnikumlarda rus tili o'qitishda yuqori natija berishini ko'rsatdi. Olingan natijalar talabalarning tilga bo'lgan qiziqishi, muloqot ko'nikmalari va so'zlashuv madaniyatini yangi bosqichga olib chiqishga xizmat qiladi. Bu esa o'z navbatida ta'lim sifati oshishiga, zamon talablariga mos bo'lgan malakali kadrlar tayyorlashga keng zamin yaratadi [6].

Xulosa

Texnikumlarda rus tili fanini o'qitishda kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantiruvchi metodlardan samarali foydalanish ta'lim jarayonining sifatini oshirish, o'quvchilarning bilim darajasi va kasbiy salohiyatini rivojlantirishda muhim omil sanaladi. Zamonaviy

kompetensiyalar asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar, kommunikativ yo'nalgan topshiriq va raqobatbardosh interaktiv usullar orqali o'quvchilarda mustaqil, erkin, lo'nda va aniq so'zlashuv ko'nikmalarini shakllantirish mumkin. Har bir o'qituvchi innovatsion va kreativ yondashuvlardan samarali foydalanib, har tomonlama rivojlangan, fikrlash va muloqot qobiliyatiga ega bo'lgan, jamiyatda faol bo'lishga intiladigan yoshlarni tarbiyalashga hissa qo'shishi zarur. Fanning kommunikativ yondashuvi amaliy hayotga yaqin bo'lishi va zamonaviy kasb sohiblariga kerakli til ko'nikmalarini berishi bugungi kun talabi ekanini ta'kidlash lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Galskova N.D., Gez N.I. "Teoriya obucheniya inostrannim yazikam: lingvodidaktika i metodika", Moskva: Akademiya, 2004.
2. Solovova E.N. "Metodika obucheniya inostrannim yazikam: osnovnie kursi", Moskva: Prosveshchaniye, 2005.
3. Prokhorova Ya.M. "Uchebniye situatsii v kommunikativnom obuchenii", Moskva: Russkiy Yazik, 2000.
4. Harmer J. "The Practice of English Language Teaching", London: Longman, 2001.
5. Sarsenbaev D. "Rus tili o'qitish metodikasi", Toshkent: O'zbekiston, 2020.
6. Shirinskaya E.I. "Kommunikativnaya metodika v prepodavanii russkogo yazyka", Sankt-Peterburg: Litres, 2015.
7. Yusupova N.A. "Rus tilini zamonaviy metodlar asosida o'qitish", Toshkent: Fan, 2019.